

Inhoudsopgave

Voorwoord	7	PRAKTISCHE INFORMATIE	59
Inleiding	9	Voor de reis	59
Het achtste continent	9	Tijdens de reis	61
Iets over de geschiedenis van Patagonië	9	Van A tot Z	67
Opzet van deze gids	11	Het Argentijns Spaans	70
ACHTERGRONDEN	13	BEZIENSWAARDIGHEDEN	73
Landschap, dieren en klimaat	13	De mooiste bestemmingen van Buenos Aires en Patagonië	73
Het merengebied	13		
Patagonië	14	Buenos Aires	75
Vuurland	17	De diva van Argentinië	75
Geschiedenis	17	De geschiedenis van de stad	76
Voordat de Spanjaarden kwamen	17	Wandeling 1 – Rondom Plaza de Mayo	81
De Spaanse overheersing	18	Wandeling 2 – Over de Avenida	90
Handelsmonopolie	20	Corrientes naar de Obelisk	90
De stap naar de onafhankelijkheid	20	Wandeling 3 – Calle Florida de voetgangersstraat	93
De onafhankelijkheid	21	Wandeling 4 – Van Plaza San Martín naar Recoleta	98
Naar een moderne wereld	23	Wandeling 5 – Recoleta	103
Tijdperk Perón	25	Wandeling 6 – San Telmo - Calle Defensa	108
Instabiliteit en de guerrilla	28	Wandeling 7 – La Boca – wandelen rondom Caminito	116
Het militaire bewind van 1976-1983	29	Wandeling 8 – Wandelen rondom de Avenida 9 de Julio	122
Vanaf 1983: 'Nunca mas' (nooit meer)	31	Wandeling 9 – Rondom Puerto Madero en Reserva Ecologica	126
De jaren negentig: het tijdperk Menem	32	Wandeling 10 – Palermo, de groene wijk van de stad	132
De Peso-crisis 2001-2002	33	Wandeling Palermo Soho	139
Argentinië onder de Kirchners (2003-2015)	35	Wat is er nog meer te zien in Buenos Aires?	141
Bevolking	40	Praktische informatie Buenos Aires	147
Een smeltkroes van verschillende culturen	40	Alles over de tango	161
Kunst, cultuur en sport	44	Tigre	164
Tango – tussen melancholie en passie	44	Luján	170
Beeldhouw- en schilderkunst	47	San Antonio de Areco	173
Literatuur	48	La Plata	181
Sport: een Britse traditie in Zuid-Amerika	51		
Film	53		
Eten en drinken	54		
Typisch Argentijnse gerechten	58		

Inhoudsopgave

Mar del Plata en omstreken	186	El Calafate en omstreken	319
Balcarce en het museum van Fangio	197	El Calafate	321
Pinamar	198	Rondom El Calafate	326
Ostende	200	El Chaltén	332
Patagonië	201	Zuid-Chili	345
Het noordelijk merengebied	205	Puerto Natales	345
San Martín de los Andes	206	Rondom Puerto Natales	345
Rondom San Martín de los Andes	211	Parque Nacional Torres del Paine	349
Junin de los Andes en omstreken	213	Punta Arenas	354
La Ruta de los Siete Lagos	218	Vuurland	359
Rondom de stad Neuquén	225	Ushuaia	361
Neuquén	225	Rondom Ushuaia	370
Het zuidelijk merengebied	233	Parque Nacional Tierra del Fuego	000
Bariloche en omstreken	235	Naar Río Grande	376
Rondom Bariloche	249	Río Grande	377
Excursies met de boot	256	Rondom Río Grande	381
Rondom Parque Nacional Lago Puelo	262	Over de auteur	383
Esquel en omstreken	267	Register	384
Puerto Madryn en omstreken	275		
Puerto Madryn	275		
Península Valdés	281		
Trelew en omstreken	289		
De Patagonische kust	297		
De Ruta Azul	297		
Comodoro Rivadavia	298		
Sarmiento	300		
Bahía Bustamante	301		
Puerto Deseado	303		
Cabo Blanco	305		
Bosques Petrificado de Jaramillo	308		
Puerto San Julián	308		
Comandante Luis Piedra Buena	310		
Parque Nacional Monte León	311		
Río Gallegos	312		
Naar Cabo Virgenes	316		

Inhoudsopgave

OPGENOMEN KAARTEN

Argentinië, overzichtskaart	8	Wandeling Palermo Soho	140
De mooiste bestemmingen	72	Buenos Aires en omstreken	165
Buenos Aires	78-79	La Plata	182
Wandeling 1 – Rondom Plaza de Mayo	82-83	Mar del Plata en omstreken	187
Wandeling 2 – Over de Avenida Corrientes naar de Obelisk	91	Mar del Plata	192
Wandeling 3 – Calle Florida de voetgangersstraat	93	Het Noordelijk merengebied	206
Wandeling 4 – Van Plaza San Martín naar Recoleta	98	San Martín de los Andes	207
Wandeling 5 – Recoleta	104	Zuidelijk merengebied	234
Wandeling 6 – San Telmo - Calle Defensa	109	Bariloche	236-237
Wandeling 7 – La Boca – wandelen rondom Caminito	116	De omgeving van Bariloche	248-249
Wandeling 8 – Wandelen rondom de Avenida 9 de Julio	122	Puerto Madryn en omstreken	276
Wandeling 9 – Rondom Puerto Madero en Reserva Ecologica	128	Puerto Madryn	278
Wandeling 10 – Palermo, de groene wijk van de stad	132	Península Valdés	282
		De Patagonische kust	298
		Río Gallegos	313
		El Calafate en omstreken	320
		El Calafate	322
		Parque Nacional Los Glaciares	327
		La Ruta 40 naar Perito Moreno	339
		Parque Nacional Torres del Paine	350-351
		Vuurland	360
		Ushuaia	363

het gebied is dan ook een nationaal park. De hoogste bergen zijn de vulkaan Lanín (3776 m) en de Cerro Tronador (3554 m). Het gebergte begint hier meer vulkanisch te worden, vooral aan de Chileense zijde (zoals de bekende vulkaan Villarica).

In de bossen leven enkele hertensoorten die zich vrijwel niet laten zien, zoals de hennel (Hippocamelus bisulcus), niet zo groot van postuur (ongeveer één meter hoog) met een klein gewei. De andere, de pudú, is vrij zeldzaam. Dit beestje is niet hoger dan 40 cm en heeft twee hoortjes. Ze leven meestal boven de 1000 m en voeden zich met struiken en fruit.

Vergeleken met de subtropische bossen zijn hier niet veel zangvogels. De opvallendste zijn de spechten, Carpintero cabeza roja (Campephilus majellanicus), met hun geklop op boomstammen. Het mannetje heeft een felrode kop en zwarte vleugels waarvan enkele witte veren hebben. De andere is de Patagonische lijster (Turdus falcklandii), die hier geel is met donkerbruine vleugels. Dan de picaflor austral, een kolibrie, die vooral in de vochtige streken vertoeft. Het is een prachtig vogeltje met een lange rode snavel en mooie gekleurde veren.

De rivieren en meren zitten vol met zalm en forel. Van de forel zijn er drie soorten, waarvan de trucha marrón (Salmo fario, de Europese beekforel) de grootste is.

De temperaturen zijn er 's zomers zoals bij ons, maar in de winter valt er behoorlijk wat sneeuw. Daardoor is het merengebied een bekend wintersportgebied in Argentinië.

2. PATAGONIË

Het zuiden van Argentinië vanaf Río Negro tot aan de Straat van Magellaan wordt Patagonië genoemd. Je kunt dit enorme gebied in tweeën delen: allereerst het vlakke monotone steppenlandschap vanaf de Atlan-

tische kust landinwaarts tot de Andes. Het andere deel ligt rond de Andes en wordt het Patagonische bergland genoemd.

Dit laatste gebied verschilt alweer qua landschap met het hierboven beschreven merengebied. Logisch, want je gaat steeds zuidelijker en het wordt kouder, de wind strakker. Een groot deel is nog steeds bedekt met een enorme ijskap: Campos de Hielos, de grootste ijsmassa op het vasteland na Antarctica. Tot aan het zuiden van Patagonië heb je een fascinerend schouwspel van enorme gletsjers, bergtoppen die als naalden uit de aarde komen, smaragdblauwe meren, grote loofbossen en onvoorspelbaar weer. Twee nationale parken zorgen ervoor dat dit landschap beschermd blijft: Parque Nacional Perito Moreno en Los Glaciares. De laatste heeft de mooiste en de grootste gletsjers van het land waaronder de gletsjer Perito Moreno.

's Zomers kan het prachtig weer zijn maar ook binnen enkele uren omslaan in hagel- of regenbuien. De temperaturen zijn aangenaam, rond de 20° C. Vaak is er een harde

Guanacos sieren het Patagonische landschap

strakke wind, maar toch zijn de zomermaanden (november tot april) de beste tijden voor een bezoek.

Je ziet op de vlaktes de guanaco's die vaak in groepjes van 10 tot 20 families leven. Ze zijn net als de vicuñas verwant aan de lama. In de lucht heerst de Andescondor, de grootste roofvogel van Zuid-Amerika. Je herkent ze aan de witte donskraag om hun nek en een spanwijdte van meer dan 3 m.

Landinwaarts tot aan de Atlantische kust gaat het landschap over in een enorm steppegebied. Het Patagonië dat de meesten wel kennen: vlak, monotoon, af en toe onderbroken door grote rotspartijen of tafelbergen met weinig vegetatie.

De vlaktes zijn grotendeels begroeid met steppeg gras (Coiron dulce) en lage struiken. Je ziet er bijna geen bomen. Door de harde wind, bodemerosie, droogte en de zeer dunne ozonlaag is Patagonië langzaam in een woestijn aan het veranderen. In grote delen

regent het er niet meer dan 150 tot 300 mm per jaar.

Er grazen miljoenen schapen op een gebied dat bijna twee keer zo groot is als Frankrijk. Op de vlaktes leven veel kleine dieren, zoals de knaag- en gordeldieren. De armadillo, het bekendste gordeldier, is een klein en grappig snel beestje. De mara (*Dolichotis patagonum*) is het bekendste knaagdier. Deze laatste is een mix tussen een konijn en een hond en heeft de kop van een paard. Het grootste dier is de ñandu, een Zuid-Amerikaanse struisvogel, die leeft op de Patagonische laagvlaktes. Deze struisvogel is met zijn 1,5 m groter dan zijn familie in Afrika. Zij zijn zeer sociaal en leven in groepsverband, zo'n 10 of 12 bij elkaar. In de lagunes tref je roze flamingo's en de zwartnekzwaan (*Cygnus melancoryphus*) aan.

De schapen zijn meegekomen met de Spanjaarden. Het eerste ras, de Merino, kwam eind 18e eeuw uit Spanje. Er grazen ruim 7

De gletsjer Perito Moreno

ook al doen ze soms moeilijk. In de meeste toeristische steden in Patagonië zijn mountainbikes te huur.

Sportvisserij

In Patagonië is het een van de meest populaire sporten. Vooral vliegvisserij (pesca con mosca), zowel op de meren als op zee. Het seizoen is tussen november en april. Met de Atlantische Oceaan, de grote rivieren en vele bergmeren is Argentinië een waar visparadijs. Er leven in de binnenwateren van Patagonië ruim twintig verschillende soorten vissen, waarvan acht soorten forel. Daarvan zijn de regenboogforel, de zalmforel en de beekforel de bekendste.

Wandelen

Gebieden waar je goed en heerlijk kunt

wandelen zijn op Vuurland, rondom Bariloche bij Lago Nahuel Huapi en rondom San Martín de Los Andes. Rondom El Chaltén zijn wandeltochten voor de geofefende wandelaar uitgezet. Bij natuurparken kan je flyers krijgen waar wandelcircuits zijn uitgezet voor zowel de gewone of geofefende wandelaar.

Wintersport

In de maanden juli en augustus gaan steeds meer Argentijnen op wintersport, maar ook Europeanen hebben het ontdekt. De bekendste wintersportsteden in Patagonië zijn Bariloche (Cerro Catedral), San Martín de los Andes (Chapelco), Esquel (la Hoya) en Ushuaia. De skigebieden hebben moderne faciliteiten en behoren tot de beste van Zuid-Amerika.

Wandelen naar Laguna de Los Tres

VAN A TOT Z

CRIMINALITEIT

Argentinië is een redelijk veilig land vergeleken bij andere Zuid-Amerikaanse landen, wat niet wegneemt om vooral in Buenos Aires goed op je spullen te passen. Loop bijvoorbeeld niet met je camera open en bloot over straat. Maar ook niet met bijoux en dure horloges! Laat daarom waardevolle spullen in de kluis of depot van het hotel achter.

Een bekende truc is de 'mosterd-truc'. Ze morsen stiekem van achteren op je kleding of je rugzak en een aardige vrouw biedt haar hulp aan om het schoon te vegen. Maar je moet dan wel even je (foto)tas/rugzak op de grond zetten. Zo word je afgeleid en let je even niet op, want die aardige vrouw vraagt al je aandacht en weg is je (foto) tas. Handlangers achter jou hebben namelijk in een flits je tas of rugzak te pakken!

's Avonds uitgaan hoeft geen probleem te zijn, maar doe het in de bekende uitgaanswijken. Mijd in ieder geval La Boca in de avonduren. Ga ook niet zomaar de achterstandswijken (villa miseria) in. Bij trein- en busstations of rond het spitsuur in de metro hou een wakend oog op je bagage of persoonlijke spullen. In de provincie is het helemaal veilig. Internationaal staat Argentinië met Chili goed aangeschreven.

DRINKWATER

Over het algemeen is het drinkwater safe. Het kan zijn, zoals in Buenos Aires, dat het water hard is en wat naar chloor smaakt. Overall, zelfs in de kleinste supermarkten in het land, is mineraalwater te krijgen.

ELEKTRICITEIT

Het voltage over het hele land is 220 volt. Over het algemeen gebruikt men stekkers

met twee of drie (geaarde) platte polen en van stekkers met twee dunne ronde polen. Nederlandse stekkers met dikke polen zijn niet direct bruikbaar.

FEESTDAGEN

De meeste christelijke feestdagen komen overeen met onze dagen.

Hieronder vind je een overzicht van alle vrije dagen.

- 1 januari: Nieuwjaarsdag.
- Goede Vrijdag is een vrije dag. Wordt tot paaszondag La Semana Santa genoemd.
- 24 maart: Día Nacional de la Memoria por la Verdad y la Justicia. De dag dat in 1976 een staatsgreep werd gepleegd.
- 2 april: De la Gesta de Malvinas (de heldendaden tijdens de Falkland-oorlog).
- 1 mei: Día del Trabajador (dag van de Arbeid).
- 25 mei: Revolución de Mayo. De dag van de meirevolutie in 1810.
- 17 juni: Día Paso a la Inmortalidad del General Martín Miguel de Güemes. De dag van het overlijden van generaal Martín Miguel de Güemes.
- 20 juni: Día de la Bandera. De dag van de nationale vlag.

20 juni is in Argentinië de dag van de nationale vlag

WANDELING 7 LA BOCA – WANDELEN RONDOM CAMINITO

La Boca is een van de oudste en bekendste volkswijken van Buenos Aires. Doordat het in een bocht van de rivier Riachuelo ligt kreeg het de bijnaam La Boca, wat monding betekent. In tegenstelling tot San Telmo is La Boca een echte arbeiderswijk maar door zijn fel gekleurde huizen en het beroemde straatje Caminito is het een belangrijke trekpleister voor toeristen geworden.

Maar ook het voetbalstadion en de club van Boca Juniors maakt deze wijk populair. La Boca is de bakermat van de tango en vindt zijn oorsprong begin 20e eeuw bij de haven en de bordelen. De wandeling is voornamelijk rondom het bekende straatje Caminito. La Boca is overigens een wijk waar het niet altijd veilig wandelen is,

vooral 's avonds. Als je in het toeristengebied blijft is dat prima.

De geschiedenis

De eerste bewoners die hier kwamen waren arme immigranten uit Genua en Bari. Tot eind van de 19de eeuw was hier een belangrijke haven en veel (arme) immigranten vonden er werk en een onderkomen.

Begin 20ste eeuw gedurende de grote immigrantenstroom woonden er niet alleen Italianen, maar ook Grieken, Japanners, Turken en Joegoslaven. Door deze mengeling van nationaliteiten werd het het centrum van het nachtleven. La Boca werd ook wel het Shanghai van het Westen genoemd. Maar het kon net zo goed het New Orleans van Zuid-Amerika genoemd worden, want wat de jazz voor New Orleans betekende was de tango voor La Boca.

Het straatje Caminito met zijn kleurrijke huisjes

Het was ook hier waar de eerste danssalons werden geopend en de straten Suarez en Necochea stonden bekend om hun cantinas. Cantina is de naam voor een typische Italiaanse herberg waar gegeten, gezongen en vooral gedanst wordt.

In het begin van de 20ste eeuw had de tango, toen een nieuwe dans, al iets betoverends, want met deze dans mocht men elkaar stevig vastpakken en in het openbaar omhelzen. Men kon dansen met al zijn zintuigen, het was een dans met een ziel en dat paste precies in het sobere leven van de bewoners. Maar in de jaren twintig van de vorige eeuw raakte de haven in verval, de tango verdween dansend naar San Telmo en het centrum. De gegoede middenklasse vertrok naar elders en de spoorwegen staakten hun verbinding met de wijk. Daardoor sloeg de verloederings toe.

Niet ver van Caminito woonde een bekende Argentijnse schilder, Quinquela Martín, die

zich erg inzette voor deze arme buurt. Hij schilderde kleurrijke figuren en voorwerpen op de dokken in de haven. Totdat hij het idee kreeg om de huizen in Caminito (letterlijk weggetje of pad) eens goed op te knappen en de buurt wat op te vrolijken. De huizen langs dit weggetje waren van golvend plaatijzer of van hout. Met Toscaans geel, terracotta rood en een blauw zo uit de Middellandse Zee veranderde hij in de jaren vijftig dit grauwe straatje in een van de meest kleurrijke straten van Argentinië.

Toen er nog wat beeldhouwwerken en reliëfs bijkwamen van andere kunstenaars was zijn opdracht voltooid. Hij noemde dit straatje Caminito. De naam is een eerbetoon aan de beroemde tango van Juan de Dios Filiberto (hij woonde ook in deze buurt) en heel toepasselijk ook voor dit straatje. Hij heeft helaas nooit het grote succes van zijn idee meegeemaakt, want pas jaren later na zijn dood in 1977 werd La Boca een toeristische attractie.

De grot verder is niet interessant, er bleken nadat het dier uitgestorven was, ook duizenden jaren geleden mensen in de grot te hebben gewoond. In het gebied eromheen zijn nog twee grotten en grote rotsformaties te zien. Je kunt er alleen naar toe met een excursie of op eigen gelegenheid met een auto. Het is een beschermd natuurgebied waar je je moet melden bij de parkwachters.

BOOTTOCHT NAAR DE GLETSJERS BALMACEDA EN SERRANO

Parque Nacional Bernardo O'Higgins is het grootste nationale park van Chili met een oppervlakte die bijna net zo groot is als Nederland. Het park is alleen per boot te bereiken. Een groot deel is bedekt met de grootste ijsmassa op het vaste land Campo de Hielo Sur, dat zijn uitlopers heeft naar Argentinië. In dit enorme beschermde gebied liggen vele eilandjes, grotendeels fjorden

en tientallen gletsjers, zo ook de gletsjers Balmaceda en Serrano. Deze twee zijn met een excursie vanuit Puerto Natales te bewonderen.

De afvaart is bij Puerto Bories, waar ook het hierboven beschreven koelhuiscomplex Frigorifico Bories staat. Al vrij snel vaar je door een enorme fjord (Canal Señoret) met aan beide kanten steile bergen en watervallen richting de gletsjer Balmaceda. Daar is al duidelijk te zien dat deze 'terugkruipt' vanwege het klimaat. Bij de volgende stop is er een aardige wandeling langs Laguna Serrano naar de voet van gletsjer Serrano. Vergeleken bij de gletsjers in het nationale park Los Glaciares bij El Calafate in Argentinië komen beide gletsjers vrij direct van 2000 m hoogte naar beneden, wat imposant overkomt.

Er wordt geluncht bij Hostería Balmaceda en daarna keert de boot weer terug naar Puerto Bories en Puerto Natales. Ik raad je

Zeeleeuwen in het Parque Nacional Bernardo O'Higgins

wel aan goede warme kleding aan te trekken, het kan behoorlijk fris en regenachtig zijn tijdens de boottocht.

Er is ook een mogelijkheid om vanuit Puerto Natales een tweedaagse excursie met overnachting in Hostería Balmaceda te maken met overdag wandelingen en boottochten door de fjorden. De laatste dag wandel je grotendeels door het park Torres del Paine. Adres: Agencia 21 de Mayo, Eberhard 560 in Puerto Natales. www.turismo21demayo.com.

PARQUE NACIONAL TORRES DEL PAINE

Het nationale park Torres del Paine ligt 145 km ten noorden van Puerto Natales en is ruim 2400 km² groot. Een gigantisch park met 15 granieten pieken boven de 2000 m, waarvan de Cerro Paine Grande van 3050

m de hoogste is. Beroemd zijn de drie granieten pieken die je vrijwel op alle foto's ziet, Los Cuernos del Paine. De 'horens van Paine' worden ze genoemd.

Het park krijgt jaarlijks meer dan 150.000 bezoekers, voornamelijk tussen december en maart. Niet voor niets heeft Lonely Planet enkele jaren geleden dit gebied tot een van de mooiste bestemmingen ter wereld genoemd. National Geographic schrijft op zijn website 'Hiking opportunities in Torres del Paine rank among the best in the world'. Dat zijn de twee aanbevolen wandelroutes, Circuitos O en W, die ook op het lijstje van trails staan bij wandelaars over de hele wereld om een keer in je leven gelopen te hebben (meer informatie over deze Circuitos zie hieronder).

De eerste westerling die die drie beroemde pieken beschreef was de Engelse dame Lady Florence Dixie. Het was in 1878 dat

Torres del Paine is een van de mooiste natuurparken in Chili